

Domači Prijatelj

Ta časopis izdaje Vydrova tovarna branil v Pragi VIII. in ga pošilja svojim odjemalcem **popolnoma zastonj**. Na „Domačega Prijatelja“ se ne more naročiti, tudi do inozemstva ne.

O Vydrovem juhnem pridatku.

Kuhati dobro, — a pri vsem tem tudi za nizko ceno je razlika.

Zadnjič smo opisali Vydrove juhne konzerve. Velecenjena gospodinja! Vi ste gotovo poskusila in pri tem tudi razvidela, da priprava dobre juhe ni res tako priprosta in v vsakem slučaju enakomerna.

Sporočila, katera smo na to prejeli, so vsa soglašala, in vse to nam je pripravilo brilantni in častipolni vspeh.

Velecenjena gospodinja! Vi ste si pa sedaj šele pripravila gotovo juho! Kaj je pa z govejo juho? Ali se Vam ta tudi vedno posreči? In ima li tudi od pondeljka do nedelje en in isti okus? Le pritrdite nam, velecenjene gospodinje, da nimate vedno enako ukusne juhe!

Zakaj? Zato ker govedina nima vedno ene in iste vrednosti. Današnja draginja mesa prisiljuje mesarja, da zadnji del, toraj najboljše meso, poproda na trgu, in prednji del naj pa zadostuje za doma.

Kuharicam je seveda znano, da meso od sprednega dela ni tako dobro kot zadnjega, pripravnejše pa za razsekanje pečenk.

Okus slabe juhe se da seveda tudi poboljšati. Vydrov juhni pridatek povzdigne juhi moč, stori isto pikantno ter ji sploh predrugači ves okus tako, da mora vsakomur izvrstno tekniiti.

Izkušenim gospodinjam je seveda tudi dobro znano, da tudi goveje juhe, ki so pripravljene iz zadostne množine mesa, nimajo vedno enake vrednosti, posebno, če je meso revno na istih tvarinah, katere sploh tvorijo dobri okus.

Toraj tudi pri pravljanju juhe iz zadostne množine mesa se rabi Vydrovi juhni pridatek z velikim vspehom, in gospodinje, katere so navajene dišavam, se seveda ne bodo toliko spozabile, da bi ne pridale dobra pridatka tudi istej juhi, ki je pripravljena iz najboljšega mesa.

Pri marsikaterem gospodinjstvu je navada, da se večkrat kuhajo nepravre juhe, toraj brez mesa, a meso pa porabijo za pečenko. Če se jo dobro naredi, ter se prida še kako močnato jed, ni nič napačnega, ampak kosilo izgleda še bogatejše, in tudi enakomerni tedenski program se nekoliko spremeni. V takem slučaju skuhaite juho, katero izdeluje Vydrova tovarna; n. pr. grahovo, gobovo, lečnato, riževo, ali rezančno juho. Presimo, poglejte naš cenik!

V slučaju pa, da kuhate krompirjevo juho, pa uporabite Vydrovi juhni pridatek, in zagotovimo Vas, da bodeite prijetno iznenadeni!

Krompirjevi juhi naj se sploh nikoli ne pozabi pridati Vydrovega juhnega pridata. Posebno v kmetskih kuhinjah, kjer se ta juha pogosto pripravlja, dela naš pridatek velikanske usluge, ker stori krompirjevo juho podobno goveji.

Velecenjena gospodinja! V omake nikoli ne prilivajte goveje juhe! Naš juhni pridatek nadomestuje isto popolnoma in stori omako se močnejšo in okusnejšo.

Izrecno pa moramo povdarjati, da naš juhni pridatek ni pripravljen iz nikakoršnih kosti, kakor se je to mislilo o podobnih izdelkih, ampak je iz čistega vegetabiličnega ekstrakta, ki ni delan iz nikakih postavnih in konzerviranih sredstev razun soli, katera obvaruje pridatek skaženja.

Delovanje juhnega pridata obstoji torej v tem: Vydrovi juhni pridatek stori juho močnejšo, poboljša njen ukus, in pri omakah popolnoma nadomestuje govejo juho.

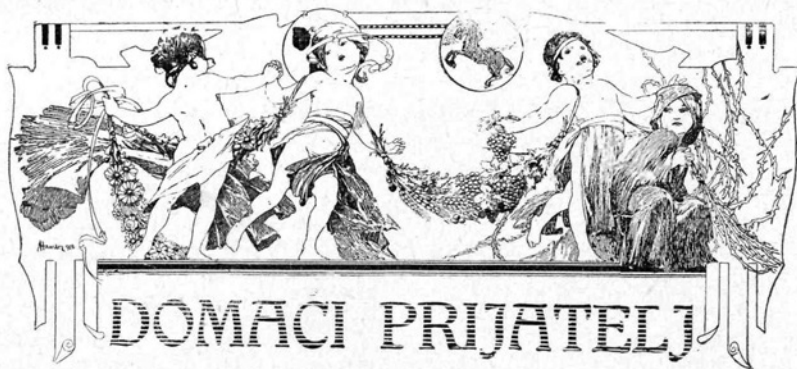
Cena:

Vydrovi juhni pridatek pošiljamo v steklenicah in priporočamo posebno za poskušnjo 1 steklenico $\frac{1}{2}$ kg za K 3'— (nova priredba). Za trgovce imamo steklenice s 50 g po 40 v, 100 g za 70 v, $\frac{1}{4}$ kg za K 1'60, $\frac{1}{2}$ kg za K 3'—, 1 kg za K 6'—.

Da pa pošljemo pošiljko poštne prosto, prosimo, da si naročite zraven še druge naše izdelke, da bo račun znašal vsaj K 6'—. Tako n. pr. 1 steklenico s pol kg Vydrovega juhnega pridata, in 1 kg Vydrovih juhnih konzerv (vseh vrst: gobove, grahove, lečnate, riževe in rezančne) po K 3'—, skupaj K 6'—

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

LETNIK IV.

V PRAGI, 1. APRILA 1907.

STEV. 4.

ROMAN ROMANOV:

V POZNI URI.

Včasih še v uri pozni
vzbudi se spomin,
šine plahi plamen
iz mrtvih globin.

Včasih še v uri pozni
srce se vzbudi —
O dekle, da znalo bi takrat,
kaj si mi ti! . . .

Jaz ne hodim za tebo, oh,
jaz hodim svojo pot,
polno težav in žalosti,
polno temot in zmot.

Jaz ne hodim za tebo, oh,
jaz te ljubim samo,
ljubim od daleč kot zvezda morje,
kot slepec spomladnje nebo.

IVAN LAH:

STARČKA.

Slika.

Ko je zazvonilo na griču z žalostnimi glasovi, je stal starec Mekina pred hišo, in kakor da so mu zastale misli.

„Umr! je,“ je pomislil, „Bog mu daj večni mir in sveta nebesa.“ Snel je kučmo z glave in se prekrizal. Pomislil je pri tem na svojega prijatelja, ki sta bila ž njim najstarejša v fari, samo da je bil prijatelj Jurga, ki so mu ravno zdaj zapeli mrtvaški zvonovi, za nekaj mesecev starejši od njega. Pomislil je na to vse ob enem, in padla mu je težka misel na srce, da je zdaj on najstarejši v fari. Poslušal je, kako se glase z griča zvonovi, kako raznaša lahkoten pomladanski veter glasove čez dolino . . . Ljudje so hiteli na prage in drug drugega izpraševali, kdo je umrl. In od povsod se je glasil isti odgovor, da je stari Jurga umrl.

„Pa je umrl,“ je rekel starec Mekina sosеду, ki je prišel mimo.

„Da, je že.“

„Tako gre vse.“

„Star je bil, kaj se hoče.“

„Najstarejši pod zvonom.“

„Da, najstarejši . . .“ In hotel je še nekaj reči, a Mekina je pristavil:

„Bog mu daj dobro, dolgo ga je tiščalo . . .“

„Ej, dolgo; naduha je naduha . . .“

„To, to . . .“

„Pa, starost, starost . . .“

„Vse, vse . . .“

Sosed je odšel dalje, in starčku je zopet prišla misel, da je on najstarejši pod zvonom, in da pride zdaj vrsta na njega . . . Veter je zavil od griča, in zvonovi so se razločneje oglasili. Starec se je oziral proti oni strani in si je mislil, kako je zdaj z Jurgo. Ljudje prihajajo v hišo in ga polagajo na oder. Predstavljal si je, kakšen je bil, ko je bil živ, in kakšen je sedaj. Mračna misel smrti je ležala s tako silo na njegovi duši, da se je ni mogel iznebiti . . . Najstarejši . . .

Odšel je v hišo in sedel k peči. Takoj se mu je zdelo, da je tudi on slab in ves nadložen, dasi se je dozdej čutil zdravega in krepkega . . .

„Pride, pride, za njim pojdem,“ je pomislil . . . a prvi sem po letih za njim. Kaj se hoče, čas pride . . .“

Vzel je pipo v usta in premišljal dalje. Žal mu je bilo, da ni pred smrtjo obiskal prijatelja Jurgo, da bi se bila pogovorila o davnih časih, kako je bilo, kajti z mlajšimi ljudmi, ki imajo svoje pogovore, se je težko pogovoriti. Starih nasvetov ne poslušajo in ne vidijo, da je mlado in novo za nič.

Z Jurgo bi se bil o vsem tem pomenil, in oba bi bila edina v tem, da je novejši svet slabši od starega. A spomnil se je, da je prijatelja Jurgo tlačila naduha, in da se je bilo zato težko z njim pogovarjati; že takrat, ko je še hodil v cerkev je bilo tako, čez zimo pa ga je menda popolnoma strlo. A druga stvar je bila tudi pot, kajti do tja je cel četrť ure . . .

In zato ga ni obiskal pred smrtjo. Očital si je to vendar, a da bi se potolažil,“ je vzdihnil zopet:

„Bog mu daj dobro.“ Prazno je bilo v hiši.

„Kropit ga pojdem še danes,“ je pomislil, „lahko sem nazaj do večera.“

Vedel je, da drugi dan pridejo že drugi ljudje in potem vedno poslušati tiste besede: ti si najstarejši o okolici . . .

Oblekel si je kožuh, krčmo je potegnil na ušesa, palico je vzel in odšel.

„Kam pa greste?“ so klicali domači.

„Grem kropit . . .“

In je odšel po cesti. Takoj se je zatopil v misli o mladih časih, ko sta še s prijateljem Jurgo fantovala, kako so bili takrat časi, počem vino, boljši ljudje, lepše življenje.

Hodil je počasi, in dohitel ga je mlad človek:

„Greste, greste, oče,“ ga je pozdravil.

„Grem, najboljša prijatelja sva bila.“

„Seveda, najstarejša, sedaj pa...“

„Ti greš tudi,“ ga je vprašal Mekina.

„Tudi, smo v sorodu.“

„Aha, boš kaj potreboval...“

„E, so mu vse domači vzeli.“

— „Glej komaj je čakal,“ je pomislil Mekina. „Tako je s človekom, ko se preživi.“

Mladi človek mu je pripovedoval vse, kako je v sorodu, v katerem kolenu, zraven pa je godrnjal čez sorodnike, ki so starcu Jurgi vzeli vse, izpulili iz njega. Mekina je sicer poslušal pripovedovanje, ampak mislil je cel čas samo na prijatelja in segrel se je, ko sta stopala čez grič v dolinsko vas. Prva hiša je bila Jurgova.

„Prav je, da ga je Bog rešil,“ je govoril mladi človek, „starost in naduha...“

„To, to...“

„Pa tako so delali z njim. Komaj so čakali, da je umrl.“

„Res, grdi ljudje.“

In Mekina je premislil pri tem, če bodo tudi z njim tako delali, ko pride s starostjo naduha, in se bodo zbirali sorodniki na dedščino. In zdaj mu je bilo zelo žal, da ni več živ prijatelj Jurgov, da bi se pogovorila o tem ter se razjezila nad mladim grdim svetom, ki komaj čaka smrti starejših ljudi, da si razdeli med seboj, ako je kaj zapustil. Prišla sta do hiše, in je bilo vse mirno okoli nje. Tudi luči se niso svetile skozi okno, kakor se vidijo navadno iz hiše, kjer leži mrlič.

„Menda ga niti na pare niso dejali, niti luči prižgali,“ je rekel Jurgov sorodnik. Mekina sam je nezadovoljno migal z glavo.

„Tako je s starim, pozabljenim človekom, menda ga niti kropit ne gre nihče, samo še stari prijatelji se ga spomnijo in sorodniki zaradi dedščine, drugi pa pridejo zvečer zaradi pijače. Tako je mislil Jurga in čutil je da mu je korak vedno težji.“

„Morda celo nikogar ni pri mrliču, taki so“, je govoril sorodnik.

„Da, da, kar puste ga, starce spode iz sveta, in človek to čuti... Stopila sta čez prag, in Mekina je prvi stopil v sobo. Pri peči na klopi je sedel Jurga in pušil pipo tako, da je bila cela peč obdana od dima. Ozrl se je na prijatelja Mekino in mu pokimal v pozdrav. Mekina se je iz strahu ozrl, a sorodnika ni bilo za njim. Obstal je in sapo mu je zaprlo. „No, le sedi boš kaj povedal. Zmiraj sedim sam, nikogar ni, dobro, da si prišel. Od kod pa greš? ...“ je govoril Jurga s težkim, nadušljivim glasom. „Prišel sem, da bi se kaj pomenila, stara sva“, je odgovoril Mekina. „Ni umrl“, je pomislil ...

„E, kaj stara, še je sila, ampak sapa, sapa . . . Kaj ti, jaz . . . Ali ne veš, kdo je umrl?“

„Ne . . . Slišal sem, ko je zvonilo“.

„Kozlakov, mlad fant . . . Mladi umirajo, stari živimo, tako je . . . In začela sta pogovor o starih, boljših časih. Pravila sta ostre, kimala si in si prižigala pipe. Trdila sta drug drugemu in se pomenila vse, samo tisto ne, kar je bil mislil Mekina: o smrti in o sorodnikih.

NEZNAN:

MOJ ZAGOVOR.

Večkrat mi očitujete,
da pijem ga prerad; —
tega pa ne vprašujete:
„Čemu tako, naš brat?“ —

O, bil je, bil je čas nekdam,
ko nisem mnogo pil;
enkrat le v družbi mi točaj
je kupico nalil . . .

Takrat pa bil sem jaz še mlad,
za vzore ves unet;
tedaj gojil sem lepih nad,
veselil me je svet . . .

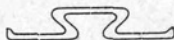
Nesreče pa grozan vihar
nad me je pridirjal,
ugasil mi veselja žar
ter vzore ukončal . . .

Kar sem prijatelj jaz štel,
pobrala vse je smrt —
Zdaj tožen žijem, osamel,
sledi sveta mi črt . . .

Brez svita moje je oko,
naguban moj obraz,
bolečno moje je telo,
in siv mi, siv je las . . .

Kot zemljo dežek, zdajpazdaj
srce meči mi — jok;
če trojno ne, za časek vsaj,
miri me — trte sok!

O, le ne očitujte mi
te kaplje vina vi,
usodo omilujte mi,
trpljenje mojih dni . . .

KOMPOLJSKI:

MLADINA IN VARČNOST.

Malokdaj so se ljudje toliko trudili za denar, kakor ravno dandanes. Vsakdo hoče imeti denarja in zopet denarja, ker ve, da je le potem neodvisen, ako je gmotno dobro podprt. Zaslužek je splošno že precej dober in gotovo še ni nikdar dosegel te višine, kakor jo zavzema sedaj. In vendar ni videti, da bi si ljudje kaj opomogli. Ravno nasprotno, dolgovi se množe, blagostanje zginja med nami bolj in bolj. Kaj je vendar temu vzrok?

Ne da se tajiti, da raste draginja od dne do dne. In čim večja je draginja, tem večji mora biti tudi zaslužek, da moremo

ž njim pokriti svoje potrebščine. Res je pa tudi, da je dandanes zapravljivost zelo velika. Dasi nastajajo z napredkom tudi nove potrebščine, vendar se kljub temu razsiplje mnogo denarja po nepotrebnem. Dostikrat vzame vesela nedelja, kar si je delavec z velikim trudom prislužil med tednom. Kar je dal dolgi mesec, poberejo čisto prvi dnevi in noči prihodnjega meseca. In tako gre vedno od danes do jutri; na poznejše dni misli malokdo. Leta teko, in ko je že prepozno, se marsikdo domisli, da se je postaral in da bi bilo dobro uživati blagodejen pokoj. Ker pa nima s čim živeti, zato se še peha in trudi, dokler more, predno prime za beraško palico, ali predno pride na občino, da ga živi, dokler ga ne reši smrt bednega življenja.

Dostikrat je tem žalostnim razmeram kriva mladostna lahko-mišljenost in življenske razmere, v katerih se nahajamo. Dokler je človek mlad in zdrav, se briga samo za danes in ne pomisli na jutri. Misli si, da je še vedno čas, da si bo prihranil za stara leta. In tako odlaša in odlaša tako dolgo, da je prepozno.

Ta lahko-mišljenost pa izvira od tod, ker se človek ni privadil že v otročjih letih skrbno shraniti in varovati svoje premoženje, ki je morda znašalo le nekaj kron ali pa vinarjev. Od rane mladosti je vse porabil, kar si je morda zaslužil, ali pa je morda dobil v dar. Tako je delal kot otrok, kot mladenič in tako dela še kot mož, da bode stradal kot starec. Nikdar ni imel pojma kaj se pravi štediti, zato tudi nikdar ni štedil ali varčeval.

Navadno se misli, da bode otrok sam uvidel potrebo varčnega gospodarstva, ko odraste in se zave svojega razuma. A temu ni tako. Le malokoga prisili velika revščina že v mladosti, da uvidi potrebo varčevanja; a še ti si navadno ne morejo nikamor pomagati, ker ne znajo štediti. — Ako hočemo, da bo kdo dobro čital ali pisal, ga moramo vaditi že v rani mladosti v tem. Ako hočemo imeti varčnega gospodarja ali gospodinjo, ju moramo že v mladosti vaditi te lepe lastnosti. Če se je nista privadila že kot otroka, je tudi pozneje ne bosta nikdar imela v pravi meri.

Sicer se marsikomu na prvi pogled čudno zdi, kako bi mogel varčevati otrok; saj vendar nima nikakega premoženja. Toda le počasi! Premoženja res nima tako kakor odrasli, a za štedenje ga ima kmalu tudi najubožnejši otrok dovolj.

Ni ga skoro otroka, da bi ne dobil tuintam kak denar, s katerim lahko razpolaga, kakor sam hoče. Ali mu da boter, bodisi krstni, ali birmanski, ali pride kak sorodnik in da otroku nekaj vinarjev. Čisto proda oče kakšno živinčce in si izgovori, da mora kupec dati tudi vsakemu otroku kakšno desetico. Otroci nabirajo gobe ali druge rastline; prodajo jih, in denar ostane njim vsaj nekaj, ako že ne vse. In tako bi se dalo naštetih še dokaj prilik, ob katerih dobivajo tudi priprosti in ubožni otroci denar.

Kam pa denejo otroci ta denar? Navadno se kmalu porazgubi in zapravi za manj potrebne ali pa celo nepotrebne stvari.

Kupijo si najrajši sladkarij, dečki pa še često cigaret. Tako imajo mnogostransko škodo: zapravijo denar in se obenem priuče navadi, ki jim škoduje na zdravju in jih pozneje stane mnogo denarja. — Nekateri otroci si kupijo kakih lepotičij ali pa igrač. Le malo jih da svoj denar shraniti očetu ali materi. Dasi je zadnje še najboljše, vendar nima dosti pomena za otroka. Tisti denar, ki ga da otrok shraniti staršem, je navadno za otroka izgubljen. Ne vidi ga več, nima od njega posebne koristi, še manj pa veselja. Da, ravno žalostna skušnja v tem oziru ga izučí, da ne da denarja nič več hraniti staršem, ampak ga rajši hrani sam in tudi sam potroši ob ugodni priliki.

Bolj umestno ravna jo oni starši, ki dajo otrokom takozvani „šparovček“. Kadar dobi kak vinar, ga hitro shrani; in kadar je „hranilček“ poln, se kupi lahko otroku kako potrebno stvar ali obleko, ali že karkoli. Na ta način polagoma uvidi otrok sam, kako pripomore vinar vinarju, da nastane krona; vidi, kako raste iz malega veliko.

Dasi ima ta naprava precej važnosti, vendar je zlasti med priprostim ljudstvom le malo kje upeljana. Večkrat jo najdemo med izobraženimi sloji.

Izmed vseh naprav za shranjevanje in štedenje prav malih zneskov je pa najbolj pripravna c. kr. poštna hranilnica. Ta zavod bi bil zlasti za revnejše ljudi jako velikega pomena, ako bi se ga hoteli posluževati v obilni meri. Za mladino pa bi postal izborno vzgojno sredstvo, ko bi jo navajali starši in drugi vzgojitelji, da bi hranila svoje četudi neznatne denarne zneske v njem. Zato hočemo v par besedah omeniti ustroj c. kr. poštnih hranilnic.

Poštna hranilnice se nahajajo pri vsaki pošti. Vloži se lahko vsak dan, in sicer mora znašati vložni znesek najmanj 1 krono. Nikoli pa ne smejo presegati vse vloge 2000 kron. Ko vložimo prvo krono, dobimo hranilno knjižico brezplačno, ki obsega natančno navodilo o poslovanju hranilnice. V to knjižico zapiše poštni uradnik vse nadaljne zneske, katere lahko vložimo pri kateremkoli poštnem uradu. Ako hočemo vzdigniti kaj prihranjenega denarja, ga lahko dobimo pri vsakem poštnem uradu, ne samo pri tistem, kjer smo vložili. V ta namen se samo poslužimo posebnih listkov, katere tudi dobimo zastoj pri vsaki pošti in ga oddamo poštne prosto na pošto. V par dneh že lahko dvignemo zahtevani znesek. — Manj pa kakor 40 kron lahko dvignemo še tisto uro, ko hočemo. Treba je iti samo na katerokoli pošto in tam pokazati odpovedni listek, hranilno knjižico in pa potrdilo, katero dobimo o vsaki vlogi iz Dunaja, in uradnik nam takoj izplača.

Pa še nekaj je, kar je posebno pripravno za mladino, da more še manjše zneske hraniti nego 1 krono. Pri vsakem poštnohranilnem uradu dobimo takozvane poštnohranilne listke. Vsak listek stane 10 vinarjev in ima že vtisnjeno znamko za 10 h. Kadar si nahrani otrok 10 vinarjev, si naj kupi znamko in jo

prilepi na dotični listek. Ko jih je nalepil že devet, so vredne vse znamke z natisnjeno vred 1 krono. Ta listek lahko zanese z vložno knjižico na pošto, kjer ga sprejmejo tako, kakor gotov denar. Lahko se pa odda izpolnjeni listek tudi kot prva vloga. Potem se kupi nov poštnohranilni listek, in otrok bode tako shranjeval vinar za vinarjem, kakor bi imel cele zaklade, samo da zamore vložiti zopet krono v hranilnico.

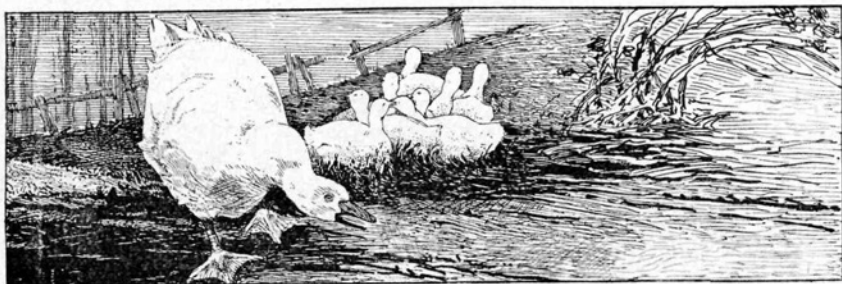
V teh poštnohranilnih listkih ravno tiči ugodnost vse naprave, zlasti za mladino. Hranilnica obrestuje vse uloge po tri odstotke. Sicer to ni dosti, a za otroka je dovolj, ko vidi, kako se je njegovo premoženje pomnožilo v nekaterih letih.

Kdor ne verjame, kako dobro to vpliva na mladino, naj poskusi in kmalo se bo prepričal sam. Otrok postane ponosen na svoje malo premoženje in vsak vinar obrača v to, da ga še pomnoži. Ni mu mar za sladkarije in druge nepotrebne stvari, ampak vse hoče znositi v hranilnico. In ko odraste otroški dobi, tudi potem ne zapusti hranilnice. Saj ima še večje veselje, ker more odslej vlagati večje zneske. Kdor je vlagal kot otrok v pošto-hranilnico, tisti ne bode kot mladenič pijanec in zapravljivec in še manj kot mož. Kdor pa je zapravljivec, ta ima samo še en korak do drugih nepoštenosti.

Zato naj bi starši in drugi prijatelji mladine vedno navajali, da bi se otroci posluževali te naprave. Kolikokrat razmečejo zlasti birmanski botri mnogo denarja za birmance ter jim nakupijo bolj ali še večkrat manj potrebnih stvari, da jim napravijo veselje. Tiste stvari se pa navadno kmalu uničijo, in otrok za nekaj let nima na birmo drugega spomina, kakor da je bil takrat morda prvič v svojem življenju — — pijan. Ali bi ne bilo boljše, če bi se takrat dala otroku vložna knjižica poštnohranilnega urada s par kronami uloge in par poštnohranilnih listkov ter bi se otroka ob enem poučilo, kaj pomeni ta knjižica, ki je zapisana na njegovo ime! Morda ga ravno s tem odvrnete, da ne postane pozneje pijanec in zapravljivec, ki bi bil sam sebi in drugim v nesrečo. Neki slavni Anglež pravi, da je vsak posamezni zapravljivec največji sovražnik, in vsak posamezni varčni gospodar največji dobrotnik svojemu narodu. —

Po drugih državah se mladina podobnih hranilnic poslužuje že v prav obilnem številu. In povsod hvalijo, kako to dobro upliva na vzgojo otrok. Večkrat se je celo primerilo, da je tak štedljivi otrok izpreobrnil svoje zapravljive stariše s svojim vzgledom. In kar se je drugod obneslo, da donaša mnogo koristi, to bi gotovo tudi nam ne škodilo, četudi smo bolj reven narod. Ravno iz tega razloga pa še bolj potrebujemo pridnih in varčnih ljudi. In če si vzgojimo varčno ljudi, se jim bodo gotovo pridružile še druge lepe lastnosti, ki dičijo krepostnega človeka. To bo pa nam samim, kakor tudi celokupnemu narodu samo v korist.

SONJA:

ANKIN UČENEC.

Bila sta некоč deček in deklica. Dečku je bilo ime Dolfe, deklici pa Anka . . .

Ne — v takem tonu se začenjajo pravlјice, ki se končujejo navadno s svatbo, muziko in plesom. Moja povest pa ima dolgočasen, neprijeten konec, ki sem ga čitala nedavno med dnevnimi novicami nekega lista. Glasi se takole:

Te dni se je vtopil v Gradcu Slovenec Adolf Šetina. Bil je pomočnik v neki knjigoveznici. Rajnik je bil izredno nadarjen in marljiv, in škoda, da ni imel nikogar, ki bi ga bil dal študirat. Pripravljaj se je baje kot knjigovezec na maturo in je porabil skoro ves zaslužek za knjige in inštruktorja. Ker se je moral učiti večinoma ponoči in vrhu tega ni imel redne hrane, mu je zdravje očitvidno pešalo. — Zadnje dni je bil izginil nenadoma. Nihče ni vedel, kam. Včeraj pa so ga potegnili iz Mure. Sodi se, da se mu je omračil duh od prenapora. — Škoda talenta!

Tako je bilo natisnjeno v listu, in čitatelj je bil pozabil to novico, ko je prišel do drugih zanimivejših, senzacionalnejših vesti. Še na misel ni prišlo nikomur, da bi se bil povprašal, kakšen je pač začetek tej povesti, ko ji je bil konec tako enostaven in neroden. In, bogme, tudi jaz bi raje, da ima moja povest vesel prijeten sklep. Zelo po volji so čitateljem take povesti. Poznam ljudi, ki pogledajo knjigo najprej na zadnji strani. Če je konec vesel, jo preberejo, drugače pa ne; kdo bi se razburjal nevljudnemu pisatelju na ljubo!

Ali življenje je kapriciozen literat. Piše vam povest, dolgo komplicirano, vse polno lepih upov je v njej in vse kaže, da bo konec kratkočasen, lep in zanimiv. Ali zdajci — obrnil si list — in mesto svatbe, muzike in plesa je pogreb, neskončno pust in dolgočasen; še ne joka se nihče za krsto.

Ali vrnimo se k naši povesti!

Tiste dni je bil Dolfe vrtnarski učenec v lepem, velikem gradu.

Bilo je še rano v jutru. Na cipresah sredi dvorišča so začebetal vrabci, in pozlačena veternica na grajskem stolpu je zatrepetala v solnčni luči.

Dolfe pa že kleči ob gredici na dvorišču in pleve.

Čudovito lepo je to dvorišče. Kakor cvetličnjak v pravljici. V krasnih skupinah so razpostavljene cvetice ob vseh štirih straneh gradu. Redke, dragocene rastline, ki nikoli ne cveto v naših krajih, pisane, živobarvne cvetice s težkim opojnim vonjem... kdo bi jim naštel imena! Sredi dvorišča pa stoji v krogu osem cipres, visokih, vitkih z gostimi temnozelenimi vejami. Tako lepo je videti ta gozdiček nad belim drobnim peskom.

Ali Dolfe ne vidi te krasote. Žalostne in malodušne so njegove misli. Prav nič se ne prilegajo tej lepi cvetoči okolici, temu jasnemu solnčnemu jutru. Četrty dan že neprenohoma kleči na dvorišču in pleve. Boli ga hrbet, skele ga kolena. In ne bo ga konca. Jutri, pojutrišnjem, vse leto, vse življenje se bo plazil po tleh; sključenega života, krvavečih kolen, trdih skorjastih rok... Dolfe je vzdihnil. Ozrl se je na hodnik, na široka, bela vrata in se spomnil debelega, neumnega grofiča.

— Trdno še spi, debeluhar — je pomislil; — komaj polnoč je zanj. Okolu desete ure bo zapel zvonec, in stari lakaj bo prinesel na srebrni tasi zajutrek. Nalahko bo odprl vrata in se poklonil; stari sivolasi mož mlademu trinajstletnemu smrkovcu. Postavil bo taso na dragoceno mizico ob postelji in ponižno vprašal grofiča, ali še želi česa. Morda se ne bo ljubilo mlademu lenuhu, da bi se sam oblekel in zapovedal bo lakaju, naj počaka. Poslušno bo prekrizal lakaj roke na prsih, stopil bo v stran in čakal, kdaj se zljubi fantu, da zleze izpod odeje. Oblačil ga bo kot majhnega, nerodnega otroka in mu nataknil črevlje. Nazadnje bo zapovedal mladi gospod, naj mu pozove učitelja. In prišel bo učitelj in se poklonil; resni, učeni človek neumnemu paglavcu, ki se je komaj naučil abecedo od prevelike lenobe. — Zakaj plačujejo učitelja lenuhu, ki mu ni do učenja, in zakaj se moram plaziti tu po pesku jaz, ki bi dal življenje za knjige? — se je vpraševal Dolfe. Lenuh zgoraj je grof, in njegov oče ima visoko službo — si je odgovarjal. Ali zdelo se mu je, da je ta odgovor bedast in napačen.

Zdajci so zaškripala vrata na hodniku, in prikazal se je lakaj Damjan, klobuk na glavi, palico v roki.

— Po Anko gre! — se je razveselil Dolfe, in nič več ga ni bolel hrbet, tudi kolena ga niso skelela več. Spomnil se je lanskega leta, ko je bila Anka še doma, in se ozrl na svetilko, ki je gledala sredi dvorišča izza cipres. Lepo je bilo tam ob večerih! Komaj se je bilo zmračilo, pa se je napotil na klopico med ciprese in čakal. Prišel je hlapec, pristavil zeleno lestvico in prižgal svetilko. Skoro nato so se začule na pesku stopinje, in prikazala se je izza vej kodrasta Ankina glava. Strahovito resno ji je bilo lice, ali oči so se smejale od navihanosti. —

Vstanite in pozdravite! — je zakomandirala strogo. In ko se Dolfe ni ganil, mu je vzela klobuk in ga zalučila visoko v zrak. Potem sta se smejala oba, polglasno, pritajeno, da so jima šle solze na oči. Poiskala sta klobuk, in pričela se je šola.

Urno so skakali drobni prsti pod kljukastimi črkami, in Dolfe je odgovarjal. V štirinajstih dneh sta bila z abecednikom pri kraju, in Dolfe je čital nemški gladko in brez napake. Tudi napisati je znal stavek, da ga je le enkrat prebral. Potem je prišla na vrsto slovnica, in pridno sta prevajala vsak večer stran za stranjo. — Čudovit talent imaš — je rekla Anka, in Dolfe je bil vesel odkritosrčne pohvale. Zelo rad se spominja tistih večerov. Opojen, težak vonj je prihajal od gredic, iz salona so se čule vesele, poskočne pesmi, ki jih je igrala komtesa na klavirju, in dvoje veselih, nagajivih oči je bilo vprtih vanj. Za ves svet bi bile rade tiste oči, da se je Dolfe zmotil. Pri tej priči bi bila poskočila mala, kodrasta učiteljica, in dvoje drobnih rok bi se zarilo v njegove lase. — Daj, zmoti se, Dolfe, samo enkrat, da te malo zlasam! — ga je prosila včasi. Glasno se je zasmejal Dolfe ob tem spominu.

Ali potem je odšla Anka v mesto v šolo. Sam je ostal na klopici s staro čitanko in debelim slovarjem, ki mu ju je bila ostavila. Petkrat je že prečital tisto čitanko, in vse pesmi v njej zna na pamet. Ali bo gledala Anka! — je pomislil in veselo mu je bilo pri srcu.

V tem so se začuli težki, leni koraki in prikazal se je rdeč, zabuhel obraz, zaspane, krvavo obrobljene oči. — Kaj že spet počivaš, ti lenoba ciganska! Čepi in sanja pri belem dnevu! — se je zadril surov hripav glas. Skoro na to je začutil Dolfe sklečo zaušnico debelega, pijanega vrtnarja, ali spomnil se je, da še trije otroci prosijo doma mater kruha. Kam bi z menoj? — je pomislil, stisnil ustnice in pobral klobuk. In zopet je pokleknil na pesek; začutil je ostro bolečino v hrbtu, zaskelala so ga kolena.

Leno sta se premikala kazalca na začrnelim stolpiču, in ozirale so se hrepeneče oči na široka grajska vrata.

Okolu šeste ure zvečer je pridrdral težak voz. Hlapec je pripeljal iz mesta polno zabojev in vreč. Na vozu je bila tudi Anka z očetom.

Odleglo je Dolfetu pri duši, ko je bil zapazil staromodni obnošeni slamnik z obledelim sinjim trakom. — Zrasla je! — se je začudil, ko je bila stopila z voza in je bilo videti pretesno, prekratko obleko na šibkem, polrazvitem trupu.

— Dober dan, Dolfe! — je pozdravila in mu segla v roko. Dolfe je povzdignil oči in se začudil. Kje je bilo tisto navihano, po sili strogo lice, kje so bile tiste vesele, nagajive oči? Desetkrat ljubše bi mu bilo, da mu je vzela klobuk in mu ga zalučala v zrak kot lani. — Med gospodo je bila in učila se je manire — si je razlagal Dolfe. — Bogve, če se bo še hotela učiti z manoj?

Navzlic temu se je napotil v mraku na klopico med ciprese in čakal. Prišel je hlapec, pristavil lestvico in prižgal svetilko. Dolfetu pa je utripalo srce od negotovosti. Ali pride, ali ne? — je ugibal. Ali že so se začuli koraki na pesku.

— Kaj me že dolgo čakaš? — je vprašala Anka in položila na klopico zamot s knjigami. Dolfeta je iznenadil globoki, resni glas, zaskalelo ga je v srcu in ni vedel odgovora.

— Prinesla sem ti knjige, glej, koliko jih je! — je nadaljevala. — Ta je za zgodovino, ta za zemljepis, ta za naravoslovje . . . je razlagala in odvijala knjigo za knjigo. Ali vse drugod so bile Dolfetove misli. — Ustrahovali so jo gospoda in naučili manire — je razmišljal. — Ampak, lepše je bilo lani. Zakaj ni zakomandirala kot nekoč: Vstanite in pozdravite! Vstal bi iz hudomušnosti, se odkril in se priklonil do tal. In potem bi se smejala oba polglasno, pritajeno, da bi jima šle solze na oči. . .

— S katero knjigo začneva? — ga je vzdramila Anka. Izvolil si je zemljepis in začela sta še tisti večer. Prečitala sta nekaj listov, in Anka se je poslovila. Dolfe pa je sedel na klopi in čital, dokler ni hlapec upihnil luči. V desetih dneh je prečital knjigo.

— Takoj boš pozabil, ko si se naučil tako hitro! — ga je karala Anka. Ali Dolfe se je smejal: — Daj, vprašaj me, kar hočeš! — Za noben odgovor ji ni bil v nadregi.

Tako sta se učila večer za večerom. Ali nikoli ni prišlo Anki na misel, da bi bila vrgla Dolfetov klobuk v zrak, nikoli več ga ni so prosile vesele nagajine oči, naj se zmoti.

In zopet se je Anka odpravljala v mesto. Bil je zadnji večer, in Dolfe jo je čakal na klopi. Štiri rože je skrival pod suknjo, bujne, krvavordeče, in kakor žamet so se jim svétili listi. In zraven je mislil, kako bi se zahvalil Anki za trud. Zelo lepo bi se rad izrazil, tako, da bi čutila iz njegovih besed vso veliko prisrčno hvaležnost.

Ali, ko je prišla Anka, je pozabil v trenutku vse tiste lepe besede. — Na, ker si me učila! — je rekel enostavno in ji ponudil šopek.

Že je iztegnila roko po dehtečem cvetju, ali premislila se je hipoma.

— Ne smem, Dolfe! Ukradel si jih.

Dolfe se je vzravnal in zabliskale so se oči.

— Vzemi! — je rekel hripavo. — Prejel sem že kazen za to pregreho. — In pokazal je na veliko modro liso na čelu. — Hlapec me je zatožil vrtnarju.

Čudno, neznano čustvo se je pojavilo v Ankini duši; oklenila se je zdajci Dolfetovega vratu in dvoje veselih, hudomušnih oči ga je gledalo naravnost v lice.

— Ali si hud, Dolfe? — je vprašala Anka.

— Nič nisem hud! — se je zasmejal in obšla ga je čudna, smešna želja:

— Daj, Anka, zlasaj me malo! — je zaprosil.

Še tesneje so se ga oklenile drobne roke in na licu je začutil njene tople ustnice.

— Adijo, Dolfe! — se je poslovila kratko in zbežala po dvorišču . . .

O Božiču je pisal oče Anki, da je odšel Dolfe v Gradec.

Nikoli več se nista videla. Ali ni ga pozabila Anka. Vse njene mladostne sanje so se sukale okolo bledega, črnolasega fanta, okoli temnih, vprašujočih Dolfetovih oči.

— Prav gotovo se je kdo usmiliti Dolfeta in ga dal študirat — je fantazirala in se naslajala v mislih, kako se čudijo učitelji njegovemu talentu. Potem pojde na visoke šole in bogvedi, kakšen velik učenjak še bode. In nekoč se snideta prav gotovo čisto iznenada. Peljala se bo morda daleč v tuje mesto ter bo našla v kupeju velikega, resnega človeka s košatimi črnimi brki. Ali izpoznala ga bo po očeh. Tiste temne, vprašujoče oči ga bodo izdale na prvi mah. — Gospod Dolfe, kaj me ne poznate več? — bo vprašala in prav gotovo jo posili smeh, zakaj „Gospod“ in „vi“ ji pojdeteta strašno nerodno iz ust. In Dolfe bo gledal debelo, začudeno; zakaj mala kodrolasa Anka se je izpremenila popolnoma. Kako ne bi, v sedmih, osmih letih! — Oj, vi nehvaležnež, kaj res več ne poznate svoje male, stroge učiteljice Anke? — ga bo vprašala iznova. In tedaj se bo zasvetilo v tistih temnih očeh in Dolfe ji bo stisnil roko krepko, prisrčno in bo izpregovoril z mehkim, zateglim glasom: Anka! —

Včasi, kadar je bila posebno dobre volje, je sanjala še dalje in povest se je završila s svatbo, muziko in plesom . . .

Dolfe, Dolfe, zakaj si pokvaril konec Ankini povesti?

GRISA:

PRED ŽRTVENIKOM.

Ti si kraljica in jaz sem kralj,
in sanje so najin prestol —
ti si redovnica, jaz sem menih,
in ljubezen je najin idol!

In bog je naš velik in bog je naš svet
in čmeren prav nič ni in strog,
do brade ne seže mu celi svet
in Alah sam komaj do nog . . .

Pa njemu ni treba služabnikov nič
v livrejah, ko gre na sprehod,
pozdravlja ga solnce, pozdravlja
ga svet
in rože mu siplje na pot.

ZOFKA KVEDER-JELOVŠKOVA:

MAČEHA.

Nekoč po zimi sem se vozila iz Prage na Dunaj. Vozila sem se z osebnim vlakom in seveda v tretjem razredu. Vedno je poln ta vlak, in drugi ljudje psujejo na težavno vožnjo v prepolnih vozovih. Ljudje jih motijo, otroci, dolgočasni pogovori... Ali jaz imam posebno srečo na svojih potih. Kamorkoli se vozim in kadarkoli, vselej se mi pripeti kaj prijetnega, lepe stvari slišim od svojih sopotnikov, in v svoje veselje se uverim vedno znova, da so ljudje dobri in plemeniti. Dostikrat se človek razočara, res, ali naša lastna narava je tako pomanjkljiva, da opazamo in si zapomnimo slabe stvari prej, kakor dobre. Koliko lepega pozabimo stokrat in stokrat, ene krivice pa, ki nam jo je kdo zakrivil, ne bomo pozabili do smrti nikdar.

Koliko prijetnih trenutkov doživi človek v železničnem vozu samo, če hoče. Niti ust mu ni treba odpreti, samo okrog sebe naj gleda. Koliko smešnih in lepih prizorov že sem opazovala na ta način! Nekoč v jeseni sem se vozila tako proti mestu. Mlada gospa s tremi otroci je sedela meni nasproti. Ko smo se bližali postaji, začela je teti z roko lica otrok, ščipati jih za ušesa, kuštrati jim lase. Ko je videla moj začuden pogled, rekla je z povzdihom: „Moji otroci so tako bleđi in slabotni! Z velikim naporom je prištedil moj mož letos po zimi toliko, da sem mogla oditi z otroci po leti na deželo. Sam si siromak niti dopusta ni vzel, samo da bi mogli otroci biti dlje zunaj. Ali nič jim ni koristila dežela. Slabotni so in bleđi, kakor prej. Zato bi rada, da bi bili vsaj zdaj na kolodvoru majo rdeči, da jih bo vesel prvi hip, ko jih bo videl.“ Stožilo se mi je mlade gospe, in posmeh nad njenim početjem mi je zamrl na ustnicah.

Drugič enkrat sem se vozila v zadnjem vozu vlaka, ter sem stala skoro cel čas zunaj na ploščniku. Prelepa mesečna noč je bila. Kako je letel skozi krajino, ki se je po bliskovo umikala mojim očem. Vse je bilo tako tiho in čarobno. „Zdaj

pridejo ovinki“, pravi neki glas za menoj. „Morate se držati, da se vam ne pripeti kaka nesreča.“ Ozrem se in vidim starega kondukterja. „Lepa noč je“, pravi. „Kadar so take noči, tudi jaz najrajše stojim zunaj. Gozdovi so črni, pogreznjeni v neki čudni mir, a nebo je tako visoko in svetlo. Toliko zvezd je!“ Zagledal se je kvišku. „Vi ljubite prirodo?“ vprašam. „O zelo“, odgovori on. „Vdovec sem, brez otrok. Še ko sem bil mlad, nisem bil za gostilne, zdaj pa sploh ne pijem. Na lov hodim. To je moje edino veselje. Kadar imam čas, pa se peljam ven v gozdove. Če bi prišel še enkrat na svet, postal bi lovec, vedno bi hodil po smerečju, pod bori in pod hrasti. Lepo je to. Ali tudi moj poklic ni napačen. Vlak je moj dom, in kadar mi je dosti ljudij, dosti mladih in starih, veselih in žalostnih obrazov, pa se postavim semkaj in gledam na doline in bregove, ki lete mimo. Zadovoljen sem s svojim življenjem.“ Pogladi si je belo brado in odšel nazaj v voz.

* * *

Zavila sem v stran. Priповedovati sem hotela o priprosti češki ženi, ki je bila že nekoliko v letih in ki se je imenovala Ana.

Voz, ki je bil v Pragi natlačeno poln, se je čez par ur jako izpraznil. Samo neka žena je ostala v drugem kotu z dvema majhnima deklicama. Že prej sem jo opazila in se čudila njeni veliki potrpežljivosti, s katero je kratkočasila mala, sitna otroka. Ena od deklic je bila stara po priliki poldrugo leto, druga je bila leto starejša. Nagajali ste obe in osobito prej, ko je bilo več ljudi, jima vožnja ni posebno ugajala. Pretesno jima je bilo med tolikimi ljudmi. Ali naposled ste se utrudili. Mati je vzela najprej manjšo k sebi na roke; ali tudi starejša je hotela biti v naročju pri materi. Žena je malo ugovarjala, da to ne pojde, ali naposled je vendar vzela obe nepotrpežljivki k sebi v naročje. Zaspale so kmalu, ena na levi, druga na desni roki. Več, kakor uro ste spali. Žena je sedela ves čas nepomično, niti genila se ni, da ne bi prebudila malih zlatolasek. Ali ko ste se obe hkrati prebudili, vzdihnila je žena zadovoljno. „Oh, kako me roki bolijo, dragici moji,“ je rekla punčkam. „Veliki ste že in težki.“

„Fanuška je lačna,“ je rekla starejša. „Mama daj kolače.“

„Anda tudi lačna,“ je ponavljala manjša, „tudi kolače.“

Žena je odvezala culo, natočila vsaki deklici kozarec mleka in dala vsaki mal makov kolaček v roke. Deklici ste se stiskali k njej in kar je hotela ena, hotela je tudi druga. Ko ste se najedli, šli ste pregledovat kupej. Tudi k meni ste prišli. Na klopi je ležal nek ilustriran časopis, katerega sem ravnokar odložila. „Daj meni slikice, gospa,“ je rekla večja deklica.

„Meni slikice,“ je ponovila manjša in stegovala rokici.

Pretrgala sem časopis na dvoje in jima dala.

Žena je prišla po punčki. „Oprostite, gospa,“ je rekla, „saj veste, otroci še nimajo razuma.“

Nasmehnila sem se. „Naj le imati časopis, ne potrebujem ga več. Kako ste si podobni, kakor dva krajcarja,“ sem rekla in pogladila obe kodravi glavici.

„Da, čez nekaj let bodo mislili ljudje, da ste dvojki, je menila žena.

„Kako je to, da ni ne ena po mamici? Obe imati zlate lase, a vi ste čr nolaska,“ pravim.

„Saj niste moji,“ se zasmije žena.

„Niste vaši?!“ se čudim. „In tako vas imati radi, in vi ste tako dobra z obema! Kar ne verujem!“

„Sirotici ste že brez matere,“ pripoveduje žena. „Mlajša je imela komaj pol leta, ko ji je umrla mati. Jaz sem bila ž njo v rodu. Ona je bila nekaka dalnja moja sestrična. Umrla je za jetiko, sirota. Tako težko je umirala. Zaradi otrok bi bila rada še živela. Zadnje dni pred smrtjo je neprestano tožila: Ljubi Bog, kaj bo z otroci?! Lahko bi umrla ali kaj bo z otroci?!“

„Ko bi vedela, kako radi bodele imeli vi njeni deklici, gotovo bi bila umrla mirno, brez skrbij,“ sem rekla jaz.

Objela je otroka in ginjeno zatrjevala: „Ko bi bile od moje krvi, ne bi ju imela rajša.“

„Mama, tata mi bo punčko kupil,“ je rekla deklica.

„Bo, bo,“ je mirila žena.

„Njihovemu očetu tudi ni najlepše,“ pripomnim jaz.

„Ni, ni,“ je pritrdila moja znanka.

„Ima rad otroka?“

„O, zelo,“ je rekla. „Zelo rad. Sploh je zelo pošten človek. Pri železnici je na Dunaju.“

Obmolknila je malo. Potem se je zasmejala prisrčno, da so se ji zasvetile žive črne oči hudomušne, kakor mlademu dekletu. „Prav za prav je on moj mož.“

„Prav za prav...?! Kako mislite to?“

„Po postavi sem mačeha teh dveh,“ je pripovedovala in objela obe deklici. „To je zelo smešna povest. Če hočete vam jo povem,“ je rekla.

„Pa sem res radovedna,“ sem rekla jaz.

„Zaradi teh deklic sem se možila, ki niti moji nista,“ je začela pripovedovati. „Ko sem bila še mlada, imela sem dosti snubačev. Pravili so, da sem najlepša iz naše vasi. Ali s tistim, ki bi ga bila jaz rada imela, se je vse razdrlo. Prodal je posestvo in odšel v Ameriko. A družega nisem hotela nobenega. Rekli so, da sem neumna, ali moje srce je bilo tako, samo na enega sem mislila. In ko je on odšel, je bilo vsega konec. Bila sem edinica, in ko je oče umrl, ostali sve z materjo sami na posestvu. Ni veliko, ali živi se. Včasih me je še vprašal kakšen pozni snubec, ali jaz sem se smejala ženskam v vasi, ki so mi prerokovale, da se bom možila prej ali slej. Da me ne bo minilo.

Imela sem neke dalnje sestrične, tri sestre, ki so vse vzele železničarje za može. Mati od teh dveh deklic je bila najmlajša

od njih. Angela se je imenovala. Vabile so naji z materjo k sebi na obisk, in res vse se peljali doli na Dunaj vsako leto vsaj enkrat. Vse tri so imele otroke. In čudno, jaz sem imela otroke od teh treh sestričen neizrečeno rada. Včasih sem pripeljala eno ali drugo dete k nam domu za kakih štirinajst dni, potem je prišla mati ponj ali pa oče. Vselej sem jokala, kadar so odšli. Zdaj pred letom je najmlajša sestrična Angela zbolela. Pisali so po me iz Dunaja in jaz sem seveda takoj šla doli in sem ji stregla. Ko je umrla, hotela sem vzeti otroke k sebi, ali on ni hotel. Morala sem pustiti obe pri eni od sestričen na Dunaji. Sedem tednov sem stregla Angeli, sedem tednov sem pestovala oba otroka, mlajše je spalo po noči poleg mene. Kuhala sem ji mleko, ujkala jo, umivala in previjala.

In ko sem prišla domov, mi je bilo neizrečeno težko in žalostno. Pisala sem sestrični, naj govori za me pri njem, da bi dal deklici k meni v rejo. Da ne bom vzela niti vinarja, samo da naj ju. Sestrična mi je pisala, naj pridem na Dunaj, da se bomo ustmeno pogovorili. Peljala sem se doli takoj. Deklici ste se tako navadili na me, da ste jokali, ko me ni bilo, bolj ko za materjo. Neko nedeljo zvečer sem se pripeljala doli na Dunaj. Sestrična me je čakala na kolodvoru. Doma sta sedela za mizo njen mož in Antonin, oče teh dveh deklic. Ko je bila večerja na mizi in ko so že vsi otroci spali, sem rekla jaz: No, Antonin, saj ti je povedala Zdenka, po kaj sem prišla. Ti si vdovec, samec, kaj boš s punčkama. Daj obe meni. Rada ju imam, vzgojila ju bom lepo in vestno. Niti vinarja mi ne moraš plačati. Vse daš lahko v hranilnico, da bodete imeli za doto, ko bodeti veliki.“

On je molčal, Zdenkin mož je molčal, samo Zdenka se je odkašljala, pogledala me je in je rekla: „Veš kaj Ana, to ni nič. Ne dopade se mi to, kar si si ti zmisllila. Otroci naj ostanejo pri starših. Ampak jaz imam drugačen svet za vaji. Antonin je pošten človek, to veš. Siromak je zdaj tako sam brez žene. Rad ima svoji punčki ali ne more ju imeti pri sebi. Za jesti nima nič poštenega, po gostilnah troši, ves brez reda je. Ti imaš rada otroka, to je lepo, ali očeta jima nikar ne jemlji. To ni nič.“

Tako je govorila na dolgo in pogledala na svojega moža: „No, stari zdaj ji ti reci svoje.“

In njen mož mi je dejal: „Kaj bomo okolišali, Ana. Če imaš rada obe punčki, pa še njega vzemi. Najbolje bo, in ne bo ti sile.“

Jar sem kar odrevenela. „Saj veste, da se ne mislim možiti“, sem rekla. „Ko bi se misllila možiti, bi se bila prej. Sploh je pa Antonin mlad človek, kaj bom ž njim.“

„Šest let sta narazen“, je dejala Zdenka. „Kaj pa je to. Nič ni to. Antonin je pameten človek, skrbij je imel zadosti in on bi ti bil prav hvaležen, še bi ga vzela.“

„To vem, da bi bil tak, da bi se ti nikdar ne kesala,“ je rekel Antonin. Samemu mi je težko, kakšne tuje ženske, s katero

ne vem, kakšna bi bila z otroci, ne bi rad jemal, tebe pa poznam, prav lahko bi te imel rad.“

„Tvoji punčki mi daj“, sem rekla. „Vse drugo so prazne besede. Na svoja stara leta se ne bom možila. Že zaradi matere ne.“

„O,“ je rekel on. „Mater vzameš lahko k sebi, če hočeš. Toliko bom že zaslužil, da bomo siti vsi.“

„O, nikar se ne boj! Sama veš, da se marsiktera mlada skrije pred teboj.“

Mene so ti pogovori že ujezili. „Možila se ne bom, pa konec“, sem rekla. — „Punčki mi daj, da ju vzamem seboj na Češko, ti se pa oženi s kakšno mlado, ki bo tebi vrstna.“

„Punčk pa ne dam,“ je dejal. „Če že žene nimam, naj mi bota vsaj otroka na blizu. Ampak rad bi pa le, da se premisliš,“ to je dejal in odšel proč.

Mene je ezejilo vse skupaj in drugi dan sem se vrnila na Češko na veliko jezo sestrične Zdenke.

Nič si nismo pisali dva ali tri mesece. Potem sem dobila nekoč brzojavko od sestričnega moža, da naj takoj pridem na Dunaj.

Še tisti večer sem šla. Sestrična je padla po stopnicah in porodila je pred časom mrtvega otroka. V hiši je bilo vse narobe. Zdenka je imela tri svoje otroke in še te dve punčki od Antonina. V jeseni je bilo to. Doma ni bilo dela, in lahko sem ostala dlje pri sestrični. Cel mesec je ležala bolna. Ali še v postelji ji ni dalo miru: „Tukaj ostani, Antonina vzemi. Boš imela vsaj kakšen cilj. Boš saj vedela, zakaj živiš. Seveda zdej, dokler so še mati na svetu, ti je še lepo, ali ko oni umrjejo, ne boš imela nobene žive duše. Pusto življenje bo to, boš videla.“ Tako je govorila vsak dan. In te dve punčki ste mi bili tudi čedalje bolj všeč. Sama nisem vedela, kaj naj počnem. Ko je Zdenka vstala, sem se dala pregovoriti in pred adventom so me dali na oklice. Vse mi je prigovarjalo. Še mati so prišli z doma za par dni, hvalili so Antonina in silili v me, naj ga vzamem. Meni je bilo čudno, da bi se možila, ko nikdar nisem mislila na to. Ali punčki sta me že klicali za mamo, ne bi ju mogla zopet pustiti za nič.

Tako je prišel tisti večer pred poroko. In naenkrat se mi je strašno stožilo. Ne, jaz nisem mogla misliti na poroko in na možitev! Jokala sem in kar po noči sem hotela odpotovati domov na Češko. Ali sestrična se je jezila, naj ostanem vsaj do drugega jutra in potem naj delam, kar hočem, ko sem tako svojeglava. Drugo jutro pa je prišel Antonin s fижakerjem. Sestrična in njen mož sta me posadila notri in vsak na eno stran sta se vsedla in mi prigovarjala, naj bom vendar pametna in naj ne delam zdaj v zadnjem kipu zmešnjave. Antonin je sel s svojim prijateljem, ki je bil za pričo, v drugi fижaker. Tako smo prišli pred cerkev. Sestrična in njen mož sta me peljala pred oltar, Antonin je stopil poleg mene in prej, ko sem vedela kako in kaj, sem bila poročena. Strašno jezna in vsa zmešana sem bila tisti dan.

Žal mi je bilo, sama nisem vedela, ali sem storila prav ali ne. Sestrična se je smejala in zvečer so nas vsi peljali v Antoninovo stanovanje. Dali so mi obe punčki v naročje, potisnili me z Antoninom v voz in konec je bilo.

Ko sva prišla v njegovo stanovanje, sem morala shrbeti najprej, da denem deklici spat. Pozno je že bilo in jokali ste od zaspanosti. Ko ste ležali v svoji posteljici, prijel me je Antonin za rame, zasmel se je in je dejal: „Vidiš, Ana, zdaj ne pomaga nič več. Zdaj si moja žena, pa amen.“

Sunila sem ga proč, vsa razjarjena.

„Pregoljufali ste me vsi, ampak meni je žal,“ sem rekla. Sela sem v kuhinji k mizi in sem začela jokati. Hudo mi je bilo in jezna sem bila vse.

„Nesrečna bova ti in jaz,“ sem rekla in raztogotila sem se nanj, zakaj se je zmisllil na to nesrečno ženitev.

Postavil se je pred mene in rekel je zelo resno: „Ana, mislim, da je zdaj zadosti kljubovanja. Verjemi, jaz se bom potrudil, da ti bo lepo pri meni. Ti veš, da sem bil dober s svojo prvo ženo in tudi s teboj bom. Ravno zato sem želel vzeti tebe za ženo, ker si pametna. Za šalo in norije nisva več, ampak če Bog da, upam, da bova srečna in zadovoljna. Moji dve deklici, ki ste zdaj tudi tvoji, bova vzgajala lepo in složno, in videla boš, enkrat bo prišel čas, ko boš to uro še blagrovala. Ti veš, da sem pošten človek in noben vetrnjak. In tudi tega ne misli, da sem te vzel iz sile, zato da bom imel žensko v hiši. Lahko mi verjameš, ko ti pravim, da te imam v resnici rad in da te spoštujem od srca.“

Tako mi je govoril in me je hotel prijeti za roko. Jaz pa sem rekla, naj me pusti na miru in vedno bolj sem se jezila. Očitala sem mu, da so me vsi preslepili in premotili, posebno pa še on. Da mi ni bilo na misli močiti se in da mi je neizrečeno žal, da so me zvalili v to zmešnjavo.

On ni nič več poskušal pomiriti me. „Jutri imam službo. Težek in odgovoren posel, moram se spočiti nekoliko. Lahko bi zakrivil kakšno nesrečo zaradi zaspanosti in mnogo nedolžnih ljudi bi pahnili v pogubo. Pojdi v sobo, jaz si bom postljal tu v kuhinji.“

„Jaz ne grem nikamor,“ sem rekla trdovratno.

„Stori, kakor te je volja,“ je dejal. „Nisi več otrok, se boš že spametovala.“

In odšel je v sobo in legal spat.

Jaz sem celo noč presedela v kuhinji pri mizi in moja ogorčenost je bila vedno večja. Ničesar nisem rekla zjutraj. Skuhala sem njemu, sebi in otrokoma zajutrk, celo v torbo sem mu pripravila nekaj jedi, da jih je vzel seboj. Ali drugače nisem govorila nič.

„Z Bogom,“ je rekel, ko je odhajal. „Počasi se boš že privadila name. Boš videla, da se bova kmalu sprijaznila. Bom že

počakal, jaz sem potrpežljiv človek.“ Nasmehnil se je, poljubil deklici ali meni ni dal roke. „Vidim, da se še vedno jeziš. Mogoče boš čez osemnajst ur, ko se bom vrnil iz službe, boljša z menoj.“

Jaz sem si pa že po noči zmislila, kaj bom naredila. Komaj je odšel, sem vzela obe punčki, zaklenila stanovanje in dala ključ sosedki, da naj ga da možu, kadar pride. Z otroci pa sem odšla naravnost na kolodvor in sem se odpeljala na Češko domu k materi.

To so gledali! „Za božjo voljo, kaj se je pa zgodilo, da si prišla?!“ so zavpili. „Kaj se nisi poročila z Antoninom?“

„Seveda sem se, Bog me kaznuj za to neumnost! Ali pri njemu ne bom ostala!“ In povedala sem materi, kako se je vse zgodilo. „Deklici sem vzela seboj. Zdaj sem jim mačeha, pravico imam na nje,“ sem rekla.

Mati so kimali z glavo. „Ana, po pravici ti povem, da nisi storila prav. Osemtrideset let si stara, ampak tega ne bi bila mislila nikoli, da boš naredila tako neumnost.“

Sosedke so se zbegle skupaj in so me mučile s svojimi vprašanji. „Kaj ti je naredil, da si odšla?! Slišale smo, da je pošten človek.“

„I,“ sem rekla, „saj ne pravim, da ni pošten človek, ali jaz nisem za zakon, to je to.“

„In zakaj si mu vzela otroke?! Kakšno srce imaš. Kaj se spodobi to!“ tako se me učile ženske.

Župan je prišel, ki nam je v rodu malo. Tudi on se je jezil na me in rekel je, da bi se on na orožnike obrnil, če bi bil namesto Antonina.

Še celo naš stari župnik so poslali po me. „Grdo si naredila,“ so rekli. „Zakaj pa sovražiš moža, kaj ti je naredil?“

„Nič mi ni naredil,“ sem odgovorila, „prav nič. Ali meni se zdi, da nisem za zakon.“

„I kaj bi ne bila!“ so dejali župnik. „Sive lase imam, vse bele lase, in spoznam se na ljudi. Pa ti pravim, da si za zakon. Punčki imaš rada, kakor da bi bili tvoji in njega tudi ne sovražiš.“

„Sovražim ga ne, gospod, ampak tako — — nerodno mi je, ko nisem mislila že toliko let na možitev.“

„To so muke, draga moja, samo se lepo zopet odpelji na Dunaj, pa bo vse dobro.“

Ampak jaz se nisem vrnila na Dunaj. Antonin je pisal moji materi, naj ne delam neumnostij in naj pridem k njemu. Če pa nočem, naj mu pa punčki dam nazaj. Mati so mi prigovarjali, jokali so se, ali meni je bilo vse eno. Ko sem rekla, da ne pojdem, pa nisem šla. Tudi punčki nisem pošiljala doli. Za nič mu jih ne bi bila dala nazaj. Sestrična mi je pisala ta dva meseca skoro vsaki teden; malo lepega mi je pisala, kar je res je res. Jokala

sem od jeze vselej, kadar sem dobila njeno pismo, ali še bolj trdoglava sem postajala.

No, če bi mi bil kdo pred desetimi dnevi dejal, da se bom vozila danes tako z otroci na Dunaj, bi rekla da nori, takih mislij sem bila.

Danes teden pa mi je Antonin pisal. In tako mi je pisal, da sem ravnala grdo in lahkomišljeno. Če hočete pa berite.

Potegnila je iz nedrij pismo in mi ga pokazala. Brala sem tole:

„Draga Ana! Povem ti, da sem bil včeraj pijan. Deset let je minilo, odkar sem se zadnjič opijanal. Dva prijatelja sta me morala peljati iz gostilne domov. Danes me je sram tega in vendar, kaj naj počnem drugega? Jaz nisem tak človek, da bi te lovil z orožniki okoli. Delaj, kar hočeš. Ampak lepo ni, kar si naredila z menoj. Še bolj nesrečen sem, ko sem bil. Rad imam otroke, miren in udoben kotiček doma, malo zadovoljnosti in veselja po svoji službi. Za samotarja nisem vstvarjen, otrok sam pri sebi ne morem imeti, ker ni nobene starejše ženske v našem rodu, ki bi mi hotela gospodinjiti in paziti na punčki. Mislim sem, da bo vse lepo in dobro, če tebe vzamem. Ne želim si kakšne vetrnjaste mlade ženske. In vendar bi bil bolje napravil, da sem vzel ne vem kakšno, kakor da ostanem tako, kakor sem zdaj. Oženjen sem, pa nimam žene, otroke imam, ki bodo pozabili na me že čez par mescev.

Kadar vse to premišljam, mi je tako, da bi šel pa pil cele dni.

Tako je stvar, Ana. Če hočeš imeti poštenega in treznega človeka na svoji vesti, pa klubuj.

Ampak dobro bi bilo, če bi si premislila, dokler je še čas. Pridi danes teden, v četrtek zvečer z vlakom na Dunaj. Pripelji moji deklici seboj in videla boš, da bo še vse dobro za te in za me. Čakal te bom na kolodvoru. Če ne prideš, ti ne bom nikdar več pisal. Punčki bom pustil tebi, ker kam naj jih dam?! Zdenka ima s svojimi lastnimi otroci dosti skrbi in dela, pri meni ne moreti biti, ko sem po cele dneve v službi a pri tujih ljudeh bi jim bilo gorje, kakor pri tebi, to vem. Tako bom napravil. Če ni drugače pa naj me vzame vrag, meni je že vse eno.

Torej drugi četrtek zvečer te bom čakal na kolodvoru. Če prideš dobro, če ne pa naj bo, kakor hoče. Antonin.“

„In zdaj se vozite na Dunaj? Danes je četrtek,“ sem rekla.

„Da, danes je četrtek,“ je rekla žena z nasmehom. „Malo sram me bo, da bom prišla nazaj, ampak vendar vidim, da je najbolje tako.“

„Mama, poj,“ je prosila večja punčka.

Ona je vzela otroka v naročje in zapela je veselo slovaško pesnico.

„Vi ste pa res predobra mačeha,“ sem dejala. „Lepo bo punčkam pri vas, strežete jim, požete jim, še lepše kakor prava mati.“

„Moram, gospa, moram,“ je odgovorila. „Mačeha sem ali jaz bi hotela, da bi me imeli ti dve deklici radi, kakor da sem jim prava mati, — vedno, celo življenje, da bi me imeli tako radi.“

Ko smo se pripeljali zvečer na Dunaj, je pristopil k našemu vozu železničar, vzel obe punčki iz voza, potem še ženi pomagal doli. In poljubil jo je kakor se to spodobi za zakonski par. Vzela sta vsak eno punčko in vsak nekaj drobnarij na roke in odšla sta, kakor dva zadovoljna in srečna človeka. Sledila sem z očmi to malo prijazno družinico in mnogo dobrega sem želela vsem štirim v svojem srcu.

JANKO LAVRIN:

SPOMLADI.

Kak zemlja se je prerodila,
kak solnce smehlja se mlado!
Cvete vse, glej gaj in dobrovo,
zeleno livado, goro!

Vse se raduje življenja,
v veselju mladostnem kipi:
„Ko blisk mladi dnevi hitijo,
le enkrat se vživa, živi!“

A jaz — tu samotni vzdihujem,
tako tih in žalosten,
ker v mojem mladem srcu
vlada meglena jesen . . .

MIJO MLADJENOVČ:

PRIŠLA JE ZIMA . . .

V grajščinskem parku doli v ravni Slavoniji se je razvijalo bujno, bogato življenje juga. Ob potih so stale visoke akacije, na vejah so viseli polni beli grozdi, opojno duhteči. Za drevesi so cveteli bezgovi grmi in širili še opojnejšo vonjavo. Pota po parku so bila vsa posuta z belimi zvezdicami, ki so padale z bezga. Z juga, Bog zna iz katere čarobne, pravljичne dežele, so se vrnili ptički in se naselili po hosti in po grmovji. Skakljali so, zletali z veje na vejo, z drevesa na grm, klicali svoje družice, drobili, žgoleti, peli melodije, ki jih je vdihnil Stvarnik sam.

Pomlad se je vedno bolj umikala vročemu poletju. Nič več niso duhtele akacije, odpale so z bezga vse bele zvezdice, in mesto njih so visele zelene in črne kroglice. — Le sem pa tje se je oglasil kak pevec. Poprej, v mladoletju, v procvitajoči pomladi, so prepevali slavci neutrudno, neumorno. Nisi vedel, kate-rega bi poslušal, ali onega, ki se je skrival v grmovju, ali onega, ki je sel na vejo akacijino, da ga je moglo videti človeško oko, da so ga mogli šetalci gledati in se diviti mali stvarci Božji, ki hrani v svojem grlcu toliko čarobnih glasov. — Zdaj pa, v vročem poletju, so se skrivali solnčnim žarkom in tiho so čepeli v grmovji. Zvečer, ko je luna razsvetljevala park in sipala svojo svetlobo na pota, je zazvenel nenadoma iz tihega grma kratek akord, kakor glas zvona iz daljave, ki ga hipoma začuješ, ki se pa zopet tako naglo izgubi, kakor je došel do sluha. Morda je vzbudila slavčka intenzivna luč lune, in čarobna noč ga je očarala, da je zadivljen vzklíknil. Morda pa je zapel v snu, sanjajoč o ljubljeni družici, o ljubezni, o sreči, o mladem zarodu, ki je počival v gnezdecu.

Vedno močnejše je gredo solnce, pripekalo je, da je soparica dušila, tlačila k zemlji. Še zvečer se zrak mi ohladil. Bujno, visoko je zrastle trava na travniku, ki se je razprostiral sredi parka. Ali bila je vsa umazana od silnega prahu, ki se je nabiral na potih in ga je veter gnal in trosil na polja in travnike.

Umaknilo se je tudi poletje. Travo so pokosili, listje dreves je začelo padati na pota.

Dnevi so bežali, hiteli so, kakor da se jim mudi v lepše kraje, kakor da jih žene tajna sila proč v neznane dalje. Že je iztezalo drevje gole veje, že so bili večeri hladni, jutra mrzla. Park je onemel, niso mu več pevali slavci, ne drugi pevci, samo lepogrla penica je zletela in zapela včasi svojo blagozvočno pesem. Kraljiček je skakal po grmičenju, kakor da hoče pokazati: Zdaj sem jaz kralj!

Oblaki so se zgostili, začel je padati dež in je mehčal že itak mehko slavonsko zemljo. Park je sameval. Zapustili so ga vsi, ki so poprej iskali v njem sence, hladila, razvedrila. Neki večer je zabrila burja in vrgla sneg. Prišla je zima . . .

Park sameva, samevam tudi jaz, Ne, jaz ne samevam, — misli, spomini me ne puste samega, dasi bi bil rad sam, popolnoma osamljen, brez misli, brez spominov, brez hrepenenja. Jaz mislim na tebe, Berta, na najino ljubezen. Prišla je ta ljubezen, kakor pride pomlad. Prišla si ti, in kamor si stopila, je zazelenelo, zasvetelo, poprej neslišane melodije so zazvene. Prišla si kakor lastavica, oznanit pomlad, zacvetela si kakor zvonček, zašepetala si kakor pomladni vetrič, kakor vodica, ki se zlije na travnik, kjer se belijo še tu in tam snežne lise. In vedno lepša je bila ta pomlad, pomlad najine ljubezni. Njena lepota je opajala najini srci, bila je bela kakor akacijini cvetovi, opojna kakor vonjava bezgovega cvetja. Tvoje besede, Berta, so bili slavčevi glasovi. Ko sem se vrnil utrujen s svojih potov, si me klicala, naj si

počijem pri tebi. Ljubeče si mi prigovarjala, tolažila me, plakala z menoj, vriskala z menoj. In jaz sem ti pel svoje najlepše pesmi, rojene iz srčne krvi. Ko sem se prebudil iz sna, sem molil pre-srčno molitev — za Tebe, za srečo najine ljubezni, o tebi sem saujal zvečer, sedeč v parku pod smreko, ko je lunina svetloba prodirala skozi njene veje. Ali tudi takrat, ko je stalo solnce visoko, ko je sijalo in žgalo, ko se je lesketalo v vsi svoji krasoti kakor silen vladar, kateremu se mora pokoriti vse, — tudi takrat sem pel himne najini ljubezni, himne polne strastnega ognja.

Vedno bolj vroča je bila najina ljubezen. Bila je kakor pripekajoče solnce poletnega dne, da se je moje srce včasih plašno umikalo in skrivalo v grudih, boječ se, da ga ta silni žar ne požge. Umikalo se je in skrivalo kakor ptiček, ki si poišče skri-vališča v varnem lesu, v gostem grmovji, kamor ne prodre uni-čujoči solnčni žarek. Glej, Berta, ba ti sem se začel te najine ljubezni! . . .

Dnevi so hiteli, zrak se je ohlajal. Ohlajala se je tudi najina ljubezen. Če sem včasih pogledal v vrt najine sreče, sem zapazil, da je mogo zelenja ovelo, da so cvetovi odcveli, da pada z drevja list za listom. Nič več si nisva govorila v glasovih visoke pesmi ljubezni. Tvoji zvoki mi niso zveneli več čarobno kakor slavčevi napevi, — zdeli so se mi bolj in bolj vsakdanji, brez topline. Včasih so se mi zdeli kakor disakordi, ki jih nisem mogel po-slušati. Le redkokdaj se je še oglasila ona nekdanja čudovita struna, kakor se oglasi slavček v večeru pozne pomladi. Včasih sva izpregovorila, kakor da sva se vzbudila, vzkliknila sva kakor v snu, sanjajoč o nepozabnih dnevih rajske pomladi.

Potem pa je padel sneg. Tudi najino ljubezen je zapadel. Sedim pri oknu in gledam, kako padajo snežinke, goste in mrzle, gledam, kako vstaja, kako se dviga snežna masa na cesti, na polju, v gozdu. Vse bo zapadel sneg, tudi park, tako, da ne bo sledu nekdanje krasote, nekdanjega veselega, živega življenja. Morda polomi tudi veje, morda prelomi celo debela, da bodo pala hreščeč na pot.

Sneg je zapadel najini srci. Nič več ni sledu v njima o prejšnem cvetju in petju, o nekdanjem bujnem življenju. Morda sneg tudi potre, morda stre najini srci!

Bodi kakorkoli! Nekako ravnodušen gledam, kako sneži, nekako hladen mislim na najino ljubezen. Polglasno govorim sam sebi: Prišla je pač zima! In pozimi vladajo mrazovi in padajo snegovi! . . .

ELVIRA DOLINAR:

ČUVAJTE DECO!

V sosédnji vasi je zgorelo dete. Stariši so ga spravili na peč ter so šli k bližnjemu hramu po koruznico. Ko se vrneta domu, se jima nudi strašen prizor: otrok na peči je bil popolnoma obžgan, o oblekici ni bilo več sledu; vsa je na njemu zgorela. Ubogo dete je pa komaj še dihalo. Odpeljali so ga sicer takoj v bolnišnico, a je že čez par ur umrlo.

Kako se je mogla pripetiti taka grozna nesreča? Čisto jednostavno. Na peči so ležale užigalice, kojih kmetiška brezbriznost ni spravila v varnost. Ko je bilo dete samo na peči, se je najbrž dolgočasil. Zagledavši vžigalice, se je ž njimi igralo, dokler se ni slučajno jedna vnela ter mu užgala tudi oblekico. Tako je moralo ubogo dete umreti v groznih mukah radi brezskrbnosti svojih starišev.

A ta slučaj ni morda posamičen. Kolikokrat se dogajajo take nesreče! Včasih so res krivi nesrečni slučajji. Večinoma pa je v zrak materina brezbriznost. Brez vsega varstva ostajajo ubogi mali otroci doma. A mati se niti toliko za nje ne pobriga, da bi vse iz otrokovega okoliša pospravila, kar bi mu moglo postati nevarno. Koliko se je že govorilo in pridigovalo zoper vžigalice, ker se je že neštetokrat pripetilo, da so otroci zapalili. A vse to še ni zamoglo spametovati mater. Po eni strani imajo matere svoje otroke za tako izredno pametne, da na nesrečo niti ne mislijo: „O, moj tega ne stori, moj že ne!“ Toda na razumnost otrokovo se ni nikdar zanašati. Česar še ni nikoli storil, enkrat ga vendar miče. Največ je pa kriva skrajna indolentnost. Matere niti ne pomislijo, kaj bi znalo spraviti otroka v nesrečo. Čisto brezmiselno ga zaprejo v hišo tik ognjišča, na kojim je še živega ognja, poleg goreče svetilke itd. in čuditi se je samo, da se ne dogaja še več nesreč. Toliko premišljenosti pa vendar lahko zahtevamo od odraslega človeka — od matere, da ogenj pogasi, užigalice v omaro zapre in svetilko odmakne na varno mesto, ako misli zapustiti hišo za dalj časa. Po mojem mnenju pa bi bilo bolje, ako malih otrok sploh ne bi pustila nikdar samih. Navadno se izgovarjajo s preobilno dela. A v večini slučajev bi se dalo vse lepo opraviti, brez da bi ostali otroci brez varuha, kajti to imenitno delo, na koje se vedno izgovarjajo, je v večini

slučajev le pretveza. Vzemimo n. pr. gori navedeni slučaj. Oče in mati sta šla istodobno z doma. Zdaj v zimskem času pa res ni tako nujnega dela zunaj hiše. Vse delo se koncentruje večinoma le v hiši in na dvorišču. Zakaj sta šla tedaj oba? Ali bi bila res hiša vtrpela tako ogromne škode, če bi bil mož sam privlekel tisto nesrečno koruznico domu ter pustil ženo pri otroku? Gotovo ne. A nesreča se ne bi bila pripetila. In tako, ali približno tako je v sto in sto slučajev.

Naše ljudstvo se sploh premalo pobriga za svojo deco. Sam, zapuščen leži ubogi črvček na mokri, ponesnaženi blazinici v svoji zibelki. Muhe brenče okoli njega, sedajo mu na nežni obrazek ter ga neusmiljeno pikajo. Soba je seveda zaduhla, vlažna in neprezračena. In tu mora prebiti ubogo dete svoje mlade dni. Ko pride mati domu, ga menda previje v suhe cape, mu da piti, a potem hajdi zopet nazaj na mokro blazino spat. Da je bolj miren, ga od vratú do pet trdno povije v tesne povoje, da se malemu revšetu še kri pravilno pretakati ne more. A to svoje nečloveško ravnanje zagovarja s tem, da mora otroku popravljati ude, drugače bi ne zraslo ravno. Kakor če bi se otroški udje sami v rasti ne ravnali in popravljali. Kako mučeništvo mora prestopiti ubogo dete v prvem letu svoje dobe, o tem menda matere še niso premišljevale; kajti ako bi razumele, kako potreben je novorojenčku čisti zrak, prosto gibanje in suho ležišče, gotovo ne bi mogli svojih lastnih otrok tako nečloveško mučiti.

A koliko je tudi za poznejši razvoj odvisno od prve otroške dobe! Otrok, ki prebiva svojo prvo mladost v zaduhlih, vlažnih, temnih prostorih, ne zaostaja samo telesno, ampak tudi duševno. Tak otrok ostane top, a ko pride šolska doba, se slabo uči, ker je zamudila njegova mati v prvi njegovi dobi pomagati njegovi mali duši do krepkega razvitka.

Torej čuvajte svojo deco, matere. Negujte jih, kot svoj najboljši dar božji. Ne smatrajte jih vedno za nadlogo, za potrebno zlo, marveč za to, kar so v istini: za vaše največje imetje, za vašo najboljšo srečo. A vse vaše misli in čuvstva posvetite svoji deci, da bodele odredile zdrav, lep in krepak rod.

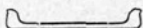
KRISTINA:

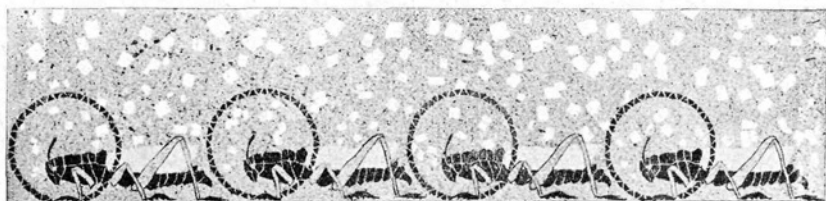
HREPENENJE.

Hrepenenje moje kam?
Kam bi pohitela
črez sneženo, mrtvo plan,
v ta megleni, pozni dan?!

V sivi dalji dremlje gozd,
trudno polje spava,
črezenj veje mrzel dih,
plava smrti angelj tih...

Hrepenenje, tvoja pot
v temo je zavita, —
vrni v srce se nazaj
in miruj na vekomaj!

JOSIP KORBAN:

ZAPUŠČENA ...

Lepega jesenskega popoldne se je izprehajal mladi slikar Janko Babič po mestnem drevoredu ...

Roke na hrbtu prekrizane, stopal je počasnih, enakomernih korakov po belem izpranem potu med kostanji in zrl zamišljeno pred se ... Na tleh je ležalo orumenelo listje, tropa mestnih otročajeve je brskala po njem in iskala kostanjev. Eni so molče pobirali, drugi pa metali palice in kamenje v oranžno rumene vrhove dreves in vpili, kakor čredniki.

„Oh, kakšni so ti paglavci,“ jezil se je star penzionist, ki je stopical nekaj korakov pred slikarjem, „skoraj bi mi padel kamen na glavo! Kje je vendar policija?!“

„Dobro, da te dobim,“ oglesi se za hrbtom mogočen bas, in ko se slikar obrne, zagleda pred sabo moža srednje starosti z lepimi črnimi brkami in duhovitim obrazom.

„Dobro, da te dobim,“ ponovi še enkrat.

„A, Trebovc! Veseli me, da te zopet enkrat vidim. Kod pa hodiš?“

„Mene tudi veseli. Povedati ti imam novico.“

„Novico?“

„Neko osebo sem včeraj videl,“ dé ta počasi in s povdarkom, „ki si jo včasih dobro poznal.“

Slikarju šine kri v glavo.

„Že mogoče.“

„Heleno sem videl.“

„A, Heleno? Se mi je kar zdelo, da bo kaka ženska.“

„Kaj pa dela zopet v mestu?“

„To pridržim sam zase ... Rečem ti le, da si grdo napravil ž njo, preklicano grdo.“

Babič udari s palčico po tleh, da odleti pesek na vse strani.

„Kako to misliš? ... Ali morem kaj zato, če imam tak temperament, da ne morem ljubiti dolgočasnih, sentimentalnih ljudi, ki ne znajo drugega, kakor vzdihovati in sanjariti? Odgovori na to vprašanje!“

„Čuden človek si, Janko, čuden in grozovit tudi ob jednom. Glej, tako pridnega dekleta greš uničiti ... Prijatelj, to ni moško, to ni pošteno! ... In ako praviš, da je nisi ljubil, se lažeš. Sam

na svoje oči sem videl večkrat, kako si hodil ž njo ravno po tem drevoredu, roko v roki. Jesen je bila, kakor sedaj, listje je padalo z dreves, otroci so pobirali kostanj, kakor danes ... Vidva sta se pa šetala po belih potih, nikogar nista videla, nikogar poznala. Jesen je bila zunaj, toda v vajinih srcih je bila pomlad. Tega ti meni nikdar ne utajiš ... Da bi znal tako hliniti ljubezen, tega ti ne verjamem.“

„No, da, saj pravim: nekaj časa trpiš lahko najdalgočasnejšega in najpustejšega človeka. Toda prebitro se ga naveličaš. Porečeš mu: Idi zbogom. Če gre, je dobro, če ne, začneš ga sovražiti, postane ti nadležen, in ga konečno — ko ti je pošla potrpežljivost — postaviš pred vrata. Zaradi tega si menda vendar še mož.“

„A, tako! In, če s tem krutim ravnanjem uničiš mlado življenje?! — Srce me boli, ko se spomnim, kaka je sedaj Helena. Od vseh zapuščena in —“

„Prijatelj, ti gledaš malce prečrno. Že imam 30 let na rami, vem torej kaj delam. Ali sem s tem uničil „mlado življenje,“ če sem oni zateleban punici rekel, da midva ne sodiva več skupaj, da si naj poišče kakega drugega, saj svet je velik, fantov se ne manjka; še boljši se dobijo, kakor sem jaz? — Vem, da ni mogla teh mojih poštenih besed tako hitro pozabiti. Mogoče je tudi preplakala nekaj lepih mesečnih noči, mlada dekleta rada plakajo, posebno kadar luna sveti. Zato se pa ne bo še svet podrl in „mlado življenje“ tudi še ne bo vničeno ... Če hočeš torej mene s svojimi frazami v slabo voljo spraviti, ti povem, da se ti ne bo posrečilo, kajti jaz se moram takim rečem le smejati. Ha, ha, „zapuščena?“ V romanih se res večkrat čita o zapuščenih, tudi slikarji uporabljamo ta sujet. Ako želiš, naslikam ti „zapuščeno“. Heleno n. pr. s culico v roki, ha, ha! Prav gotovo ti naslikam.“ „Naslikaj, toda slika ne bo umotvor slikarja — umetnika, ampak igrača — diletanta.“

Babič pobledi.

„Zakaj?“ zadere se ježno.

„Zato, ker si diletant, a ne umetnik. Umetnik mora imeti v prsih čuteče srce, a ne mrzel kamen.“

— — — — —

„Vraga, človek se hoče malo razvedriti, gre na izprehod, pa ti že pride kak hudič, da te razjezi. Kaj je bilo treba te jeze! Kaj brigajo Trebovca moje privatne stvari! Sam za se naj skrbim pred svojim pragom naj pometa!“

Janko Babič se je penil od jeze, ko je korakal proti domu.

Prišedši do mesta, krene s široke ceste v ozko, temno ulico. Nobenega človeka ni videti. „Kakor nalašč,“ si misli slikar, „se mi vsaj ni treba bati, da bi srečal kakega znanca, takega kalibra, kakor je Trebovc.“

Ne napravi še dosti korakov po kamenitem tlaku, kar mu udari na uho zamolklo hripavo petje, ki je prihajalo iz bližnje, precej siromašne hiše. Babič je to hišo dobro poznal, kajti večkrat je že dobil v njej pripravnih modelov k svojim študijam. Smrdljivi duh žganja je že oddaleč naznanjal, da je tu pivnica za one propadle mestne eksistence, ki so največ po svoji lastni krivdi zabredli na dno življenja in hočejo sedaj s požirki strupene tekočine zadušiti poslednji glas nemirne vesti.

Pred vrati sloni sključena ženska postava, bledih upadlih lic, zavita v veliko ponošeno zimsko ruto. Črne oči begajo nemirno semintja in imajo oni značilni blesk, ki ga opažamo pri ljudeh, kojim se je omračil duh. Slikar upre pogled v žensko, a takoj odskoči, kakor bi zagledal pošast. Vsa kri mu zgine z obraza in kakor besen jo mahne nazaj, odkoder je bil prišel . . .

Toda kmalu zopet obstoji . . .

„Ne, to ni mogoče, moj bog, to ni mogoče . . . To ni ona . . . v razburjenosti se mi je le tako zdelo. Kaj naj bi Helena tukaj delala! Pa taka! . . . Ne, ne, zaboga, zdelo se mi je. Grem nazaj pogledat, prepričam se.“

Kakor brez uma se obrne in hiti po ulici . . .

Ženske ni več na prejšnjem mestu.

„Kam je odšla? — V žganjarno? — Poglejmo!“

Odpre vrata. Smrdljivi duh žganja mu skoraj zapre sapo. „Dober dan, gospod, dolgo vas že ni bilo pri meni. Škoda, tako lepe eksemplarje sem imel, pa vas ni bilo. Pri vas bi bili lahko kaj zaslužili, da bi mi plačali, kar so mi dolžni . . . Ker pa vas ni bilo, vrgel sem jih na cesto.“

Babič se ozira po sobi. Oblaki tobakovega dima mu zapirajo pogled.

„Imate kaj žensk?“

„Žensk? . . . Ena še precej mlada sedi tam doli v kotu, toda te ne morete rabiti za model, ker je — zmešana. Najboljše bi bilo, da bi jo kdo zapeljal na Studenec, v blaznico, ker ni pri zdravi pameti.“

„Kje je? Prižgite luč, nič se ne vidi v tej prokleti luknji!“

„Marijana odpri vrata! — Z dežele je reva, tri dni že tava po mestu. Jaz ji nerad dajem žganja, toda moram, ker plača pošteno.“

Vrata se odpro na stežaj, svetloba šine v sobo, Babič stopi bližje.

„Jezus, ona je!“ Slikar pobledi, kakor stena, koleno se mu pošibite, pred očmi se mu stemni; skoraj bi padel. Z opotekajočimi koraki se priplazi k vratom, kakor pijan . . .

„Kaj pa je temu škricu, Pepe?“ vpraša star zabuhel šnopsar.

„Zapuščene“ slikar Janko Babič dosedaj še ni naslikal, dasiravno je lep sujet . . .

KRISTINA:

SVETEL IN JASEN...

Svetel in jasen kakor kralj
stopal si mimo mene,
roko v roki, srečo v očeh
stopal si poleg mlade žene ...

Mar ti ni bilo nekdanjih sanj,
lepih večerov v naravi —
vabili niso te mojih oči
tihi, udani pozdravi.

Svetel in jasen kakor kralj
stopal si mimo mene,
mar ti ni bilo, če v duši spomin
ljubavi najine zvene. —

SMEŠNICE.

Lep razgled.

(Zadolžen grof): Iz tega vrha je
pares prekrasen izgled — na široko
in daleč nikjer nobenega upnika!

o o o

Izvrstna kuharica.

To se vidi takoj kakšno važnost
imajo dobro pripravljena jedila.
Kadar kuharica kuha vse molči
pri mizi, če pa jaz kuham, se pa
gostje tako živahno zabavljajo, da
še jesti pozabijo.

o o o

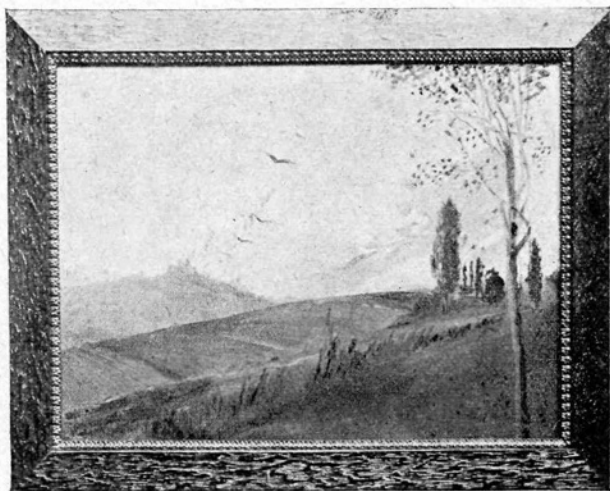

Razpisujemo danes

četrti natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 15. aprila. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ V PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene so:

1. Partija iz okolice Prage. (Slika v okvirju.)	4. Par dekorativnih cvetličnih lončkov.
2. Janko Kersnik: Zbrani spisi.	5. A. Aškerc: Prešernove poezije.
3. Pogled na Split. (Slika v okvirju.)	6. Dekorativna jadiniera.
	7.—8. Posode za kavo.

28. Križ.

Josipina S., Domžale.

		a	a		
		a	a		
a	b	b	d	d	e
e	o	o	o	p	p
		r	r		
		v	v		

29. Številna uganka.

Slavko Slamnik, Malošče.

123 pomlad me vzbuja v drevesja
golih vejah,324 kmet v zemljo me zabija ob
svojih mejah,12324 jaz svod merim nebeški nad
poljem in logom.

30. Uganka.

Ludovik Potočnik v Zavodnji.

Tovarišev dvajset je prišlo v deželo,
vsak drugo obličje imel je in čelo.Bil je sleherni omikan in čeden
a govoriti ni znal nobeden.Le eden kaj malega zinil je včasi,
a bili so trdi, hripavi glasi.Da bi jih ljudje po svetu umeli,
tolmačev so pet pri sebi imeli.Prvi zija, ko govori,
drugi, kakor otrok kriči,

tretji cvili, kakor prašiček,

večkrat četrtega sliši voliček,

peti, kakor sova tuli,

po vsem svetu so zasluli.

Čast in pohvalo od mene doboš,
če mi ugameš imena teh mož.

31. Uganka.

R. Šebret, Koper.

a	a	a	i
i	i	k	l
l	m	o	o
t	v	ž	ž

32. Kraljeva pot.

M. S., Maribor.

			Zdaj	nik			
		č	me	bi	vrh		
		Spo	i	vi	vaš		
	ne	ve	ša	č	v	g	
	jas	kjer	ni	sam	c	o	
	ni	so	či	le	pa	r	
	mra	vi	gaš	da	zvez	g	
	ni	ku	švi	sred	mon	nik	
	kjer	no	zvez	ni	pes	si	
ce	tam	či	jas	da	ni	slav	zne
soln	sre	ni	in	po	stem	krat	ba
ne	če	kme	tu	ne	ni	go	vaš
ti	včas	ni	ce	di	tmi	pla	mno
ne	res	soln	ce	ni	v noč	ni	pri

33. Uganka.

V. Fr. Brencce, Velenje.

	o		a		kraljeva rezidenca
	o		a		ruski vojak
	o		a		slov. pesnik
	o		a		kdor je, ga ljubi

34. Tajinstveni napis.

J. S. Bevk, Zakojca.

VŠČM SRČN N
VSL VLN NČI

Rešitve ugank v 3. številu.

19. Tisa, Ivan, Sava, Onani. 20. Šolska naloga. 21. Zlato, blato. 22. Delo — pust. 23. Kakor meni, tako tebi. 24. Stari oče, sin in vnuk. 25. Večen spomin posniku Simonu Gregorčiču! 26. Praga. 27. Kraj, jark.

I s k r a.

18. Kakó se nekoji pač hvalijo radi,
naj bodo si stari, naj bodo si mladi;
a kaj, ko pregovor tako se glasi,
da lastna vsa hvala — nič kaj ne diši!

Silvester K.

Dobitki tretjega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilec:

1. *Dekorativen kip*: Alojzija Mlekuš, sopr. nadučitelj, Čepovan.
2. Minka Vasičeva: *Dobra kuharica*: Ana Škofje, posest., Podbrezje.
3. *Obala v Pulju* (slika v okvirju): Štefan Rober, laborant, Ptuj.
4. *Garnitura dekorativnih vaz*: Janez Melanšek, Šoštanj.
5. Borisov: *V zarji mladosti*: Jos. Kolšek, sin advokata, Laško.
6. *Krasna skrinjica s pisalnim vrodjem*: Milka Ažman, c. kr. cestnega mojstra hči, Postojna.
- 7.—8. *Posode za kavo*: Ivan Mikuš, dacar, Sodražica. Franc Mavrič, gostilna, Boh. Bistrica.

Listnica uredništva.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-Jelovšek, Zagreb, Pantovčak št. 5.

Mirosav. Še jako nezrelo. Zaradi časopisa pišite tovarni v Prago, kjer je tudi administracija. Mogoče ga vam pošljejo. — **Žižka.** Niso napadne — ali z ljubavno poezijo so me naši pesniki obsuli tako bogato, da sprejemem v tem žanru samo zelo uspele stvari. — **Prostoslav K.** Vaši soneti imajo par lepih mest ali žal da tudi premnogo razoranih in grdihi klancev, po katerih ječe verzi jako disharmonično. — **Ugankarjem.** Kratke šaljive ali izvirne uganke so vedno dobrodošle. — **K. v Trstu.** Za božjo voljo, ljudje, prizanesite mi s tako poezijo!

VSEBINA: ROMAN ROMANOV: V pozni uri. IVAN LAH: Starčka. NEZNAN: Moj zagovor. KOMPOLJSKI: Mladina in varčnost. SONJA: Ankin učenec. GRIŠA: Pred žrtvenikom. ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK: Mačeha. JANKO LAVRIN: Spomladi. MIJO MLADJENOVICH: Prišla je zima. ELVIRA DOLINAR: Čuvajte deco! KRISTINA: Hrepenenje. JOSIP KORBAN: Zapuščena. KRISTINA: Svetel in jasen. — Smešnice. — Uganke.

Cenik naših izdelkov.

Vydrova žitna kava poslana posebej v platnenih vrečicah poštne prosta 5 kg	K 4'50
Juhne konzerve (grahova, gobova, lečna, riževa in rezančna) posamezni zavitek à $1\frac{1}{2}$ kg.	" 1'50
Tudi 1 kg vseh vrst po 200 gr	" 3'—
Juhni pridelek 1 steklenica $1\frac{1}{2}$ kg	" 3'—
Šumeči bonbon „Ambo“ in tudi s „sidrom“ zavitek 50 kmd.	" 2'—
Oblati „Desert delikat“ zavitek s 50 kmd.	" 3'—
Masleni oblati zavitek s 25 kmd.	" 2'—
„Buhtin“ 5 zavitkov po 20 gr (zadostuje za 5 kg moke)	" —'50

Za poskušujo kolekcija vseh naših izdelkov
K 3'34 in poštino.

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.

(C. k. poštni urad, Praga 22.)

3 v znamka,
če na drugi
strani razven na-
ročila ni pripi-
sane nikake pri-
pombe,
sicer pa 5 vin.

Pripravno steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. A gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zabojček 48 v, poštino pa tu plačamo in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

===== Naročite za poskušnjo: =====

1 zabojček
sledelih izdelkov:

- 1 kg juhnih konzerv (grašno, gobno, lečno, rižno in rezančno) K 3—
- 1 steklen. Vydrovega juhnega dodatka 3—

Skupaj za K 6—
s poštino vred.

1 zabojček
sledelih izdelkov:

- 1 škatljo maslenih oblatov . . K 2—
- 1 „ oblatov „Dessert delicat“ 3—
- 1 kg juhnih konzerv gobno, lečno, grašno, rezančno in rižno 3—

Skupaj za K 8—
s poštino vred.

Blagovolite porabiti pri naročanju!

Kar ne velja, prečrtajte!

Dne

Pošljite na moj naslov 5 kg Vydrove žitne kave za 4 K 50 v s poštino vred in brez povzetja.

Pošljite mi gori navedeno blago, štev. s poštino vred brez povzetja.

Ime:

Stan:

Kraj:

Pošta: